

Ба Шурои диссертационии
6D.KOA-079–и назди Институти
фалсафа, сиёсатшиносӣ ва ҳукуки
ба номи А. Баҳоваддинови
Академияи миллии илмҳои
Тоҷикистон (734025, Ҷумҳурии
Тоҷикистон, ш. Душанбе, хиёбони
Рӯдакӣ, 33)

ТАҚРИЗИ МУҚАРРИЗИ РАСМӢ

ба диссертатсияи Раҳимзода Фирӯз Машариф дар мавзуи «Хусусиятҳои фаъолияти акторҳои асосии идоракунии сиёсӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD) - доктор аз рӯи ихтисоси 6D050200 - Сиёсатшиносӣ (6D050202 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ). – Душанбе, 2025. – 198 с.

Мутобиқати мавзӯ ва диссертатсия ба муҳтавои шиносномаи ихтисоси илмӣ. Бо дарназардошти он ки идоракунии сиёсӣ ҳамчун низоми мураккаби танзим ва ҳамоҳангсозии равандҳои иҷтимоиву сиёсӣ дар сохтори институтсионалии давлату ҷомеа амал мекунад, зарурати таҳқиқи самаранокии фаъолияти он ба сифати унсuri муҳимми рушди системаи сиёсӣ торафт аҳаммияти бештар пайдо менамояд. Дар ин замина баррасии мавзуи диссертационии Раҳимзода Фирӯз Машарифро, ки ба масъалаи «Хусусиятҳои фаъолияти акторҳои асосии идоракунии сиёсӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» бахшида шудааст, бештар рӯзмарра мегардонад.

Диссертатсияи Раҳимзода Ф.М. ба шиносномаи ихтисоси илмӣ 23.00.02 – «Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ» мувофиқат менамояд. Он бо таваҷҷуҳи бештар ва амиқ ба таҳлили махсусиятҳои асосии фаъолияти акторони идоракунии сиёсӣ ва омилҳои самаранокии амали онҳо ҳам дар сатҳи умуминазариявӣ ва ҳам дар сатҳи амалии шароити Тоҷикистон равона шудааст. Таҳқиқоти диссертационӣ аз рӯи муҳтавои худ бо масъалаҳои пешбиниамудаи Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 28.02.2025, таҳти №114 «Дар бораи самтҳои афзалиятноки таҳқиқоти илмӣ ва илмию техникӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои давраи то соли 2030» мувофиқат менамояд. Дар ин замина таҳқиқоти диссертационӣ баррасии возеҳи мафҳумҳои калидӣ, ба монанди «роҳҳои амалисозӣ ва идоракунии самаранок», «ивази вазифаҳои соҳаи хизматрасонии давлатӣ», «таҷрибаи идоракунӣ ва сиёсат» ва «манфиатҳои муҳимми милли»-ро дар бар мегирад. Дар диссертатсия фаъолияти ҳадафмандонаи акторони идоракунии сиёсӣ дар қабулу татбиқи қарорҳои муҳим, ки ба танзими муносибатҳои иҷтимоӣ ва идоракунии самараноки ҷомеа равона шудаанд ва нақши асосиро

бозидани онҳо, сатҳи эътимоднокии ва самаранокии низоми сиёсӣ баррасӣ гардидаанд.

Мубрамии мавзӯи таҳқиқ. Идоракунии сиёсӣ дар низоми давлатдорӣ муосир ҳамчун падидаи мураккаби иҷтимоиву сиёсӣ на танҳо воситаи ҷамоҳангсозии равандҳои дохилӣ ва танзими муносибатҳои байни институтҳои сиёсӣ ва иҷтимоӣ мебошад, балки ҳамчун воситаи асосии таъмини субот, пешрафт, барқарорсозии адолати иҷтимоӣ ва ҳифзи манфиатҳои умумидавлатӣ низ нақш мебозад. Дар шароити истиқлолияти давлатӣ, ки ҷомеа бо маҷмуи омилҳои гуногуни сиёсӣ, иҷтимоиву иқтисодӣ ва мушкилоти инкишофи сиёсӣ рӯ ба рӯ мегардад, таҳкими идоракунии муассири сиёсӣ ва баланд бардоштани иқтидори институтсионалӣ барои таъмини инкишофи устувори давлат ва пойдории системаи сиёсӣ аҳамияти ҳалкунанда дорад.

Дар ин замина, нақши элитаи сиёсӣ ва муассисаҳои давлатӣ ҳамчун асосҳои бунёдии идоракунии сиёсӣ барҷастаанд. Элитаи сиёсӣ тавассути дастрасӣ ба иттилоот, захираҳо ва қудрати сиёсӣ самтҳои асосии сиёсати дохилӣ ва хориҷии кишварро муайян месозад. Ҳамзамон, ҳизбҳои сиёсӣ ва ниҳодҳои ҷомеаи маданӣ ҳамчун унсурҳои ғайбӣ ва мустақил дар системаи сиёсӣ амал карда, тавассути ташаккули афкори умум, баланд бардоштани шуури шаҳрвандӣ ва ҷалби аҳоли ба равандҳои сиёсӣ, ба таҳкими сохтори демократӣ ва афзоиши эътимоди мардум ба ҳокимият мусоидат менамоянд.

Дар идоракунии сиёсӣ ҳамзамон омилҳои субъективӣ ва объективӣ нақши асосӣ мебозанд. Омилҳои субъективӣ, ки сатҳи касбият, масъулиятшиносӣ ва шуурнокии хизматчиёни давлатӣ ва роҳбарони сиёсиро дар бар мегиранд, мустақиман ба самаранокии идоракунии сиёсӣ таъсир мерасонанд. Дар айни ҳол, омилҳои объективӣ, аз қабيلي сохтори институтсионалӣ, фарҳанги сиёсӣ, сатҳи инкишофи ҷомеаи маданӣ ва муҳити ҳуқуқии давлат, заминаи татбиқи амалии идоракунии муассири сиёсиро фароҳам меоранд. Ҳамин тавр, самаранокии низоми идоракунии ба тавозуни дучонибаи ин омилҳо вобаста аст.

Дар шароити муосири сиёсӣ шаффофият, ҳисоботдихӣ ва иштироки шаҳрвандон дар қабули қарорҳо бояд ба унсурҳои ҷудонопазири низоми идоракунии сиёсӣ табдил ёбанд. Танҳо дар чунин ҳолат давлат метавонад ба сатҳи баланди легитимият ва эътимоди иҷтимоӣ ноил гардад.

Ғайбати акторони идоракунии сиёсӣ ҳамчун ҷузъи муҳими системаи сиёсӣ, ки вазифаи асосиаш таъмини самаранокии қабули қарорҳо, татбиқи сиёсатҳои давлатӣ ва ҷамоҳангсозии манфиатҳои гурӯҳҳои иҷтимоиву сиёсӣ мебошад, бояд ба таври амиқ таҳлил гардад. Омӯзиши хусусиятҳои ғайбати онҳо, арзёбии самаранокии ғайбати идоракунии ва таҳлили таъсири онҳо ба ҳолати равандҳои сиёсӣ имкон медиҳад, ки моҳияти воқеии идоракунии сиёсӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон дақиқ муайян гардад. Дар маҷмӯъ, идоракунии муассири

сиёсӣ дар Тоҷикистон бояд ба системаи мутаносиб, устувор ва ҳадафманд табдил ёбад, ки дар он давлат, ҷомеаи маданӣ ва шаҳрвандон ҳамчун шарикони стратегӣ дар рушди ҷомеа ва таъмини суботи сиёсӣ амал намоянд.

Дараҷаи наwgонии натиҷаҳо дар диссертатсия ва нуктаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешавад. Дар диссертатсияи Раҳимзода Ф. М. якҷанд масъалаҳои муҳим ҳамчун наwовариҳои кори илмӣ ба назар мерасанд, ки аз ҷониби диссертант дар наwgонии илмии таҳқиқот мавриди баррасӣ қарор дода шудаанд.

Муаллиф масъалаҳои муҳимми ташаккул ва тақмили низоми идоракунии сиёсӣ, фаъолияти акторони асоси он, мафҳуми “идоракунии сиёсӣ”, акторони идоракунии сиёсиро аз назари концептуалӣ ошкор намудааст.

Дараҷаи наwgонии илмии натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ дар он ифода меёбад, ки масъалаи идоракунии сиёсӣ ва фаъолияти акторҳои асосии он дар системаи сиёсии Ҷумҳурии Тоҷикистон аз дидгоҳи назариявӣ, методологӣ ва амалии муосир бори аввал ба таври ҳамаҷониба таҳлил гардидааст. Таҳқиқот бо таъия ба принципҳои парадигмавии фаҳмиши идоракунии сиёсӣ, усулҳои таҳлили институтсионалӣ ва муқоисавӣ, имкони наw барои арзёбии сохтор, моҳият ва самтҳои татбиқи идоракунии муассирро фароҳам овардааст. Навгонӣ, пеш аз ҳама, дар таҳияи асосҳои назариявӣю методологии омӯзиши идоракунии сиёсӣ таҷассум ёфтааст, ки дар он моҳият, сохтор ва хусусиятҳои идоракунии сиёсӣ дар шароити таърихӣ ва иҷтимоии Тоҷикистон бо равиши нави илмӣ таҳлил шудаанд.

Муаллиф дар раванди таҳқиқ тавонистааст мафҳум, моҳият ва заминаҳои парадигмавии идоракунии сиёсиро ҳамчун падидаи мураккаби иҷтимоиву сиёсӣ муайян намуда, дар он нақши асосии ниҳодҳои давлатӣ, элитаи сиёсӣ, ҳизбҳои сиёсӣ ва ҷомеаи маданиро дар таъмини самаранокии низоми идоракунӣ нишон диҳад. Ин таҳқиқот ба тавсеаи заминаи назариявии идоракунии сиёсӣ дар илми сиёсӣ мусоидат намуда, равобити байни акторони сиёсӣ ва тартиботи амалии ҳамоҳангсозии онҳо дар раванди қабули қарорҳои ба таври амиқ баррасӣ кардааст.

Наwgонии илмии дигари рисола дар таҳияи тарҳи таҳлилии миллии идоракунии сиёсӣ таҷассум ёфтааст, ки дар он омилҳои субъективӣ ва объективии фаъолияти акторони сиёсӣ дар шароити Тоҷикистон муайян гардидаанд. Таҳқиқот нишон медиҳад, ки дараҷаи самаранокии идоракунии сиёсӣ аз сатҳи ҳамоҳангии ниҳодҳои давлатӣ, шаффофияти раванди қабули қарорҳо, фаъолияти элитаи сиёсӣ ва иштироки ҷомеаи маданӣ вобастагии мустақим дорад.

Натиҷаҳои илмии ба дастамада имконият медиҳанд, ки идоракунии сиёсӣ ҳамчун системаи танзими иҷтимоиву давлатӣ арзёбӣ гардад. Дар таҳқиқот масъалаҳои асосии ташаккули идоракунии сиёсӣ дар давраи

истиклолият, низоми таъмини самаранокӣ ва дурнамои рушди ин соҳа дар шароити Тоҷикистон баррасӣ шудаанд.

Аз рӯйи натиҷаҳои таҳқиқ, нуктаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод мешаванд, аз таҳияи асосҳои назариявӣ методологии омӯзиши идоракунии сиёсӣ, ошкорсозии моҳият ва хусусиятҳои парадигмавии он, таҳияи тарҳи миллии идоракунии муассир дар шароити Тоҷикистон, муайянсозии нақши акторони асосӣ дар таъмини самаранокӣ низоми сиёсӣ, таҳлили заминаҳо ва шароити таъмини устувории сиёсӣ дар кишвар ва пешниҳоди роҳҳои илмӣ-амалӣ барои такмили идоракунии сиёсӣ дар давраи муосир иборатанд.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳо дар диссертатсия. Дар муқаддимаи рисолаи диссертатсионӣ мубрамияти мавзуи таҳқиқотӣ, дараҷаи омӯзиши он, робитаи таҳқиқот бо барномаҳо (лоиҳаҳо) ва масъалаҳои алоқамандии илмӣ ба таври мушаххас нишон дода шудааст. Асоснокии хулосаҳои таҳқиқот, пеш аз ҳама, бо сатҳи баланди маводи эмпирикӣ ва сарчашмаҳои назариявии истифодашуда алоқаманд мебошад. Хулосаҳои муаллиф ҷиҳати ташаккули низоми самаранокӣ фаъолияти акторони идоракунии сиёсӣ аҳаммиятнок мебошанд. Муаллиф кӯшиш намудааст, ки мафҳум, моҳият, принципҳо ва муқоисаи идоракунии сиёсӣ дар шароити давлатҳои пешрафта бо истифода аз адабиёти илмӣ мавриди омӯзиш қарор дода, бо далелҳои бозътимод нишон диҳад. Ҳамчунин, эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқоти мазкур дар он ифода меёбад, ки хулосаҳо, баррасиҳо ва пешниҳодҳои муаллиф бар пояи таҳлили амиқи назарияи илмӣ ва таҳаввулотҳои воқеии системаи сиёсии Ҷумҳурии Тоҷикистон асос ёфтаанд. Ин таҳқиқот бо истифода аз равишҳои муосири илмҳои сиёсӣ тавонистааст, ки хусусиятҳои аслии фаъолияти акторони идоракунии сиёсиро дар заминаи воқеияти иҷтимоиву сиёсӣ муайян ва асоснок намояд. Натиҷаҳои бадастомада барои такмили дониши назариявӣ дар соҳаи идоракунии сиёсӣ аҳаммияти калони илмӣ доранд, зеро онҳо имкон медиҳанд, ки равандҳои сиёсии Тоҷикистон дар замони истиқлол аз дидгоҳи илмӣ ва системавӣ арзёбӣ шаванд.

Асоснокӣ ва эътимоднокии хулосаҳо ва тавсияҳои муаллиф боз дар он зоҳир мегардад, ки дар асоси омӯзиш ва таҳлилу хулосабарориҳои концепсияҳои илмӣ, мушаххассозии хусусияти фаъолияти акторони идоракунии сиёсӣ нишон дода шудааст, ки барои таҳияи стратегияҳо ва барномаҳои дурнамои Тоҷикистон аҳаммиятнок мебошанд.

Ҳаҷм ва сохтори диссертатсия. Диссертатсия аз номгӯи ихтисораҳо, муқаддима, тавсифи умумии таҳқиқот, се боб, шаш зербоб, хулоса, тавсияҳо оид ба истифодаи амалии натиҷаҳои таҳқиқот, рӯйхати адабиёт ва интишорот аз рӯйи мавзуи диссертатсия иборат мебошад. Ҳаҷми умумии диссертатсия 198 саҳифаи матни компютериро ташкил медиҳад. Дар тавсифи умумии таҳқиқот мақсад ва вазифаҳои таҳқиқот, объект ва мавзуи таҳқиқот, асосҳои назариявӣ ва амалии таҳқиқот, сарчашмаҳои

маълумоти таҳқиқот, навгонии илмӣ таҳқиқот, нуқтаҳои асосии ба ҳимоя пешниҳодшаванда, мутобиқати диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ, тасвиб ва амалисозии натиҷаҳои таҳқиқоти диссертатсионӣ, сохтор ва ҳаҷми диссертатсия нишон дода шудаанд.

Боби якуми таҳқиқоти диссертатсионӣ таҳти унвони «Асосҳои назариявӣ ва методологии омӯзиши фаъолияти акторҳои асосии идоракунии сиёсӣ» аз ду зербоб иборат буда, ба таҳлили илмӣ ва баррасии ҳамаҷонибаи масъалаҳои марбут ба моҳият, сохтор ва заминаҳои назариявӣ методологии идоракунии сиёсӣ бахшида шудааст. Зербоби аввал бо номи «Идоракунии сиёсӣ: мафҳум, моҳият ва асосҳои назариявии он» ба таҳқиқи амиқи моҳият ва мазмуни назариявии идоракунии сиёсӣ бахшида шуда, дар он робитаи байни низоми ҳокимият, сохтори институтсионалӣ ва фаъолияти субъектҳои сиёсӣ баррасӣ мегардад. Дар ин қисмат, идоракунии сиёсӣ ҳамчун категорияи асосии илмҳои сиёсӣ муайян мегардад, ки вазифаи асосии он таҳлил ва тавзеҳи тартиботи амалисозии ҳокимият, танзими равандҳои иҷтимоиву сиёсӣ ва ташаккули низоми муассири идоракунии ҷомеа дар сатҳи давлатӣ мебошад.

Муаллиф дар ин зербоб тамоюлҳои назариявии рушди мафҳуми идоракунии сиёсӣ дар илми муосирро мавриди баррасӣ қарор дода, нуқтаи назари муаллиф оид ба муносибати он бо дигар категорияҳои илмҳои сиёсӣ, мисли ҳокимият, элита, сиёсат ва ҷомеаи маданӣ, тавзеҳ ёфтааст. Бо таъки ба ин таҳлил, идоракунии сиёсӣ ҳамчун низоми муассири ташкили ҳаёти сиёсӣ ва таъмини фаъолияти устувори ниҳодҳои давлатӣ муайян мегардад, ки нақши он дар ташаккули сиёсати миллӣ ва пойдеории суботи ҷомеа аҳаммияти назаррас дорад.

Зербоби дуюми боби якум таҳти унвони «Акторҳои асосии идоракунии сиёсӣ ва самтгирии фаъолияти онҳо» ба омӯзиши сохторӣ ва таҳлили мазмунӣ-назариявии нақши субъектҳои сиёсӣ дар низоми идоракунии сиёсӣ равона шудааст. Дар ин бахш муайян намудани доираи масъулият, ҳадафмандӣ ва хусусияти фаъолияти акторҳои сиёсӣ ҳамчун яке аз масъалаҳои калидӣ ва баҳсбарангези илмҳои сиёсӣ мавриди баррасӣ қарор мегирад. Муаллиф таъкид менамояд, ки мушкилоти асосӣ дар таҳқиқи идоракунии сиёсӣ аз зарурати муайянсозии моҳияти акторҳои сиёсӣ бармеояд, зеро онҳо дар айни замон метавонанд ҳам субъектҳои мустақими сиёсӣ бошанд ва ҳам фаъолони раванди идоракунии сиёсӣ. Дар ин замина, таҳқиқи мазмуни мафҳум ва моҳияти актори сиёсӣ барои фаҳмиши дурусти нақши он дар низоми идоракунии давлатӣ аҳаммияти илмӣ ва амалӣ дорад. Дар натиҷа, акторҳои асосии идоракунии сиёсӣ, аз ҷумла, ниҳодҳои давлатӣ, элитаи сиёсӣ, ҳизбҳо, ташкилотҳои ҷамъиятӣ ва ҷомеаи маданӣ, ҳамчун қувваҳои муҳаррики сиёсати давлатӣ ва танзимгарони муносибатҳои ҷамъиятӣ шинохта мешаванд. Самтгирии фаъолияти онҳо ба таҳкими суботи сиёсӣ, таъмини адолати иҷтимоӣ ва рушди устувори давлатдорӣ

равона гардида, маҳз тавассути ҳамоҳангии фаъолонаи ин субъектҳо низоми муассири идоракунии сиёсӣ ташаккул меёбад.

Боби дуюми диссертатсия таҳти унвони «Равишҳо ва самтгириҳои акторҳои идоракунии сиёсӣ» ба таҳлили илмии хусусият, низом ва самтҳои амалии фаъолияти акторони идоракунии сиёсӣ бахшида шудааст. Ин боб аз ду зербоб иборат буда, дар он масъалаҳои марбут ба хусусиятҳои идоракунии сиёсӣ дар шароити муосир, заминаҳои методологӣ ва амалии фаъолияти акторҳои сиёсӣ, инчунин муқоисаи таҷрибаи онҳо дар низоми идоракунии давлатӣ мавриди баррасии илмӣ қарор гирифтаанд.

Зербоби якум бо номи «Хусусиятҳои асосии идоракунии сиёсӣ дар шароити ҳозира» ба таҳлили амиқи хусусиятҳои сохторӣ ва функционалии идоракунии сиёсӣ дар замони муосир бахшида шудааст. Муаллиф таъкид менамояд, ки дар шароити афзоиши динамикаи иҷтимоиву сиёсӣ ва мураккабии равандҳои глобалӣ, идоракунии сиёсӣ ба унсури муҳими таъмини рушди мутаносиби ҷамъиятӣ, ҳамоҳангсозии манфиатҳои гурӯҳҳои иҷтимоӣ ва таҳкими пояҳои давлатдорӣ табдил ёфтааст.

Дар таҳқиқ нишон дода мешавад, ки идоракунии сиёсӣ дар шароити кунунӣ дорои хусусиятҳои ҳам умумӣ ва ҳам махсус мебошад, ки вобаста ба муҳити иҷтимоӣ, сатҳи рушди институтҳои сиёсӣ ва дараҷаи касбияти элитаи ҳоким фарқ мекунад. Дар маҷмӯъ, ин зербоб самтҳои асосии таҳмили идоракунии сиёсиро дар Тоҷикистон муайян намуда, зарурати таҳкими механизмҳои муассири сиёсӣ идорӣ ва баланд бардоштани нақши акторҳои сиёсиро дар таъмини рушди сиёсӣ таъкид менамояд.

Дар зербоби дуюми боби дуюм масъалаи «Фаъолияти акторҳои асосии идоракунии сиёсӣ дар Тоҷикистон: асосҳо, заминаҳо ва низоми муқоисаҳо» мавриди омӯзиш ва баррасиву хулосагирӣ қарор мегирад. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон идоракунии ҳаёти сиёсӣ ва ҷамъиятӣ дар доираи расмиёти институтсионалӣ дар асоси меъёрҳои конституционӣ, дастурамалҳои сиёсӣ арзишӣ ва санадҳои меъёрии ҳуқуқӣ амалӣ карда мешаванд, ки қонунӣ ва самти қабули қарорҳои идоракуниро муайян мекунад. Асоси идоракунии сиёсӣ раванди қабул ва татбиқи қарорҳои сиёсӣ мебошад, ки ба ноил шудан ба ҳадафҳо ва вазифаҳои муайян, ки ба манфиатҳои гурӯҳҳои гуногуни иҷтимоӣ ва умуман, ҷомеа ҷавобгӯ мебошанд, равона карда шудаанд.

Боби сеюми диссертатсия таҳти унвони «Масъалаҳои асосии ташаккули идоракунии сиёсӣ дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон» ба таҳлили илмии низом ва равандҳои самаранокии идоракунии сиёсӣ бахшида шудаанд. Дар он хусусиятҳои ташаккули идоракунии муассир, омилҳои таъсиррасон ба он ва дурнамои таҳкими фаъолияти ниҳодҳои сиёсӣ мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд.

Зербоби якум, ки таҳти унвони «Самаранокии идоракунии сиёсӣ дар Тоҷикистон: шароит ва низоми таъмини он» таҳия шудааст, самаранокиро ҳамчун меъёри асосии фаъолияти ҳокимият ва нишондиҳандаи устувории системаи идоракунӣ арзёбӣ мекунад. Дар

шароити рушди сохторҳои давлатӣ ва ислоҳоти сиёсӣ, масъалаи баланд бардоштани самаранокии идоракунии сиёсӣ аҳаммияти асосиро касб намудааст.

Муаллиф таъкид менамояд, ки самаранокии идоракунии сиёсӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба сатҳи ҳамоҳангии байни институтҳои давлатӣ, касбияти кадрҳои сиёсӣ ва иштироки фаъоли ҷомеаи маданӣ вобаста аст. Низомии идоракунии бояд на танҳо ҳадафҳои стратегии давлатро амалӣ созад, балки тавонад манфиатҳои иҷтимоиву сиёсиро ҳамоҳанг намояд. Дар ин замина, рушди механизмҳои қонунӣ, таҳкими пояҳои институтсионалӣ ва таъмини шаффофияти сиёсӣ унсурҳои муҳимми устувории идоракунии сиёсӣ ба ҳисоб мераванд.

Зербоби дуюми боби сеюм - «Масъалаҳо ва пешомади фаъолияти акторҳои идоракунии сиёсӣ дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон» ба омӯзиши масъалаҳои асосии рушди фаъолияти акторҳои идоракунии сиёсӣ дар шароити муносири Ҷумҳурии Тоҷикистон бахшида шудааст. Дар ин замина, зарурати таҳкими ҳамоҳангӣ ва ҳамкорӣ миёни субъектҳои сиёсӣ ҳамчун шартҳои асосии самаранокии низомии идоракунии таъкид мегардад. Дар шароити муносири инкишофи сиёсӣ, мувофиқсозии амалҳои институтҳои давлатӣ ва ҷомеаи маданӣ аҳаммияти асосӣ пайдо намуда, барои таъмини инкишофи сиёсӣ ва рушди устувори давлат замина фароҳам меорад.

Самтгирии фаъолияти акторҳои сиёсӣ ба баланд бардоштани сатҳи шаффофият, масъулият ва легитимияти ҳокимият мусоидат мекунад, ки дар навбати худ эътимоди ҷомеаро ба низомии давлатӣ таҳким мебахшад. Давлати Тоҷикистон, ки ба бунёди ҷомеаи демократӣ, ҳуқуқбунёд ва миллии устувор равона гардидааст, дар ин раванд ба ҳифз ва рушди арзишҳои миллий ва сиёсӣ таваҷҷуҳи махсус зоҳир менамояд.

Дар таҳаввули сиёсӣ зуҳури релятивизми сиёсӣ фарҳангӣ ҳамчун омилҳои муттаҳидсозандаи анъанаҳо ва арзишҳои гуногуни иҷтимоӣ аҳаммияти хосаро касб мекунад. Он имконият медиҳад, ки унсурҳои мухталифи фарҳангӣ дар доираи мафкураи ягонаи миллий муттаҳид гарданд. Аз ин рӯ, рушди фаъолияти ҳамоҳанг ва муассири акторҳои идоракунии сиёсӣ ба таҳкими пояҳои давлатдорӣ, рушди сиёсӣ ва устувории низомии идоракунии сиёсии миллий мусоидат менамояд.

Аҳамияти илмӣ, амалӣ, иқтисодӣ ва иҷтимоии диссертатсия. Диссертатсияи Раҳимзода Ф. М. аҳаммияти баланди илмӣ дошта, дар он бори аввал хусусияти фаъолияти акторони идоракунии сиёсӣ дар шароити Тоҷикистон бо назардошти хусусиятҳои системаи сиёсӣ, омилҳои муҳимми сиёсӣ иқтисодию иҷтимоӣ, фарҳангӣ, маданияти сиёсӣ ва арзишҳои давлатдорӣ мавриди таҳқиқ қарор гирифтааст.

Муаллиф ба маврид ибраз менамояд, ки ташаккули идоракунии сиёсӣ дар Тоҷикистон тибқи асосҳои сиёсӣ ва демократӣ ба амал бароварда мешавад. Рушди идоракунии сиёсӣ ва фаъолияти акторҳои онро чанд омил, аз ҷумла анъанаҳои сиёсӣ, меъёрҳои принципиалии сиёсӣ ҳуқуқӣ, вазъи иқтисодӣ, сохтори элитарӣ ва асосҳои ташаккули системаи сиёсӣ шакл медиҳанд. Вазифаи асосӣ аз баланд бардоштани маданияти сиёсӣ, баланд бардоштани дараҷаи боварӣ ба ниҳодҳои

давлатӣ иборат аст. Институтҳои устуворе, ки дар шароити ноустувории иҷтимоӣ сиёсӣ қодиранд идоракуниро самаранок ба роҳ монанд, дар идоракунии сиёсӣ дар шароити Тоҷикистон нақши калон мебозанд.

Хулосаҳо ва натиҷаҳои асосии диссертатсия дорои аҳамияти назариявӣ ва амалии баланд буда, метавонанд ҳамчун заминаи методологӣ барои таҳияи концепсияҳо ва барномаҳои нави идоракунии сиёсӣ истифода шаванд. Натиҷаҳои бадастомада имконият фароҳам меоранд, ки низоми институтсионалии ҳокимияти давлатӣ ва ҷомеаи маданӣ таҳким ёфта, самаранокӣ фаъолияти онҳо дар низоми идоракунии муосир афзоиш ёбад. Дар ин замина, татбиқи хулосаҳо ва тавсияҳои илмӣ муаллиф метавонад ба тақмили тарҳҳои идоракунии давлатӣ, баланд бардоштани сатҳи касбият, шаффофият ва ҳисоботдиҳии мақомоти давлатӣ мусоидат намояд. Тавсияҳои амалии пешниҳодгардида барои идоракунии муассир ва самаранокӣ равандҳои сиёсӣ дар шароити нави рушди иҷтимоӣ-иқтисодӣ аҳамияти хоса доранд. Онҳо метавонанд дар фаъолияти мақомоти давлатӣ барои танзим, ҷамоаҳангсозӣ ва назорати татбиқи барномаҳои стратегӣ ва сиёсати давлатӣ мавриди истифода қарор гиранд. Ҳамчунин, татбиқи ин тавсияҳо ба баланд бардоштани сатҳи ҳамкориҳои муассир миёни давлат ва ҷомеаи маданӣ, таҳкими идоракунии демократӣ ва таъмини суботи сиёсӣ мусоидат хоҳад кард. Аз ин рӯ, натиҷаҳои диссертатсионӣ на танҳо арзиши илмӣ доранд, балки дорои ҷиҳати амалии возеҳ мебошанд, ки метавонанд дар сиёсати давлатӣ, стратегияи рушди идоракунӣ ва татбиқи ислоҳоти сиёсӣ ниҳодӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таври самаранок истифода шаванд.

Муаллиф вобаста ба аҳамияти иқтисодӣ ва иҷтимоӣ диссертатсия чунин қайд менамояд, ки идоракунии сиёсӣ андозаи мушаххассозандаи тамоми муносибатҳо, шаклгирии сиёсати иқтисодӣ, иҷтимоӣ буда, самаранокӣ раванди тарҳрезии ин сиёсат аз самаранокӣ фаъолияти акторони идоракунии сиёсӣ вобастагии калон дорад.

Дар ҳамин асос муаллиф, ҷиҳати хубтар ба роҳ мондани раванди татбиқи фаъолияти самаранокӣ акторони идоракунии сиёсӣ дар шароити Ҷумҳурии Тоҷикистон ва бартараф намудани монеаҳои мушкилиҳои дар ин самт ҷойдошта, пешниҳодҳо ва хулосаҳои илман асоснокшударо тавсия намудааст.

Наشري натиҷаҳои таҳқиқи аз рӯи мавзӯи диссертатсия. Натиҷаҳои асосии диссертатсия ва хулосаҳои таҳқиқот дар мақолаҳои илмӣ ва маърузаҳои муаллиф нашр шудаанд. Натиҷаҳои илмӣ таҳқиқот дар 8 мақолаи илмӣ, аз ҷумла 5 мақола дар маҷаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 3 мақола дар конференсияҳои ҷумҳуриявӣ ва байналмилалӣ ба таърифи расидаанд. Шумораи маводи ҷопшудаи муаллиф ба талаботи банди 35-и Тартиб додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 (бо тағйири

иловаҳо бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 июни соли 2023 №295) тасдиқ гардидааст, мувофиқат менамояд. Мақолаҳои илмӣ нашршудаи муаллиф ба мазмун ва мавзӯи рисолаи илмӣ бевосита алоқаманд мебошанд.

Мутобиқати барасмиятдарории диссертатсия ба талаботи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон. Диссертатсияи доктарабӣ дарёфти дараҷаи илмӣ бо риояи талаботи Дастурамал оид ба тартиби барасмиятдарории диссертатсия, автореферати диссертатсия ва дигар маводи илмӣ, ки бо қарори Раёсати Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 27 декабри соли 2024, тахти №493 тасдиқ гардидааст, ба расмият дароварда шудааст.

Автореферат, ки аз диссертатсия бармеояд ба талаботи Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 (бо тағйири иловаҳо бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 июни соли 2023 №295) тасдиқ шудааст, ҷавобгӯ мебошад.

Дар баробари муваффақиятҳо таҳқиқоти диссертатсионӣ аз баъзе норасогӣҳо ва камбудӣҳо ҳолӣ нест:

1. Масъалаҳои методологии таҳқиқоти диссертатсионӣ таваҷҷуҳи бештарро талаб доранд. Диссертантро зарур аст, ки ба таълимоти наватарини идоракунии сиёсӣ дар кишварҳои пешрафта муроҷиат намуда, тарҳҳои ба шароити кишвари мо мувофиқро мавриди баррасӣ ва истифодаи эҳтимоли қарор меод.

2. Дар диссертатсия ба масъалаи фаъолияти акторҳои идоракунии сиёсӣ дар сатҳи минтақаҳои Ҷумҳурии Тоҷикистон чандон таваҷҷуҳи бештарро пайдо намудан ғайриимкон аст. Беҳтар мешуд, ки агар диссертант самаранокии фаъолияти акторҳои идоракунии сиёсиро дар сатҳи минтақаҳо низ мавриди таҳлил ва хулосагирӣ қарор меод. Хусусиятҳои интиҳоб ва ҷобачогузори кормандони сиёсӣ маъмурии сатҳи минтақавиро инъикос менамуд.

3. Дар диссертатсия масъалаи мақом ва таъсири фаъолияти акторҳои идоракунии сиёсӣ дар таҳкими системаи сиёсӣ ва рушди устувори мамлакат таваҷҷуҳи хосро касб намудаанд. Хуб мебуд, ки агар муаллиф андешаҳои мазкурро дар зербоби алоҳида ҷой дода, назари мукамалтарро пешниҳод менамуд.

4. Дар диссертатсия ба хусусиятҳои фаъолияти акторҳои идоракунии сиёсии кишварҳои дигар, махсусан, кишварҳои ҳамҷавор барои Ҷумҳурии Тоҷикистон чандон эътибор дода нашудааст. Аммо дар диссертатсия ба мавзӯи вазъияти идоракунии сиёсии кишварҳои дигар андешаҳои ҷолиб мавҷуданд. Аз ин хотир, беҳтар мебуд, агар дар бораи истифодаи таҷрибаи давлатҳои рушдёфта дар самти фаъолияти акторҳо ва ё субъектҳои идоракунии сиёсӣ барои Тоҷикистон ба таври хоса ибрози назар менамуд.

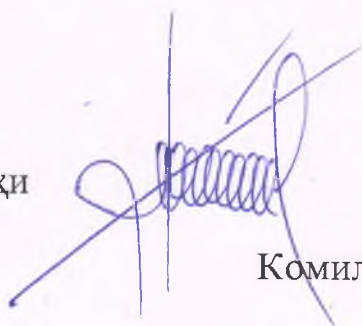
Умуман, диссертатсияи Раҳимзода Ф. М. таҳқиқоти аз назари илмӣ асоснок ва анҷомёфта ба ҳисоб рафта, норасоихои зикршуда арзиши илмӣ онро кам намегардонад.

Диссертатсияи Раҳимзода Ф. М. дар мавзуи «Хусусиятҳои фаъолияти акторҳои асосии идоракунии сиёсӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» ба яке аз масъалаҳои муҳим дар шароити рушди низомии идоракунии сиёсӣ бахшида шуда, дар илмҳои сиёсии ватанӣ иқдоми муҳим ва саривақтӣ мебошад. Диссертатсияи мазкур кори мустақилона анҷомёфтае мебошад, ки сохтори он тибқи талаботи муқарраргардида омода гардидааст. Ҳангоми таҳияи диссертатсия миқдори зарурии адабиёти илмӣ мавриди истифода қарор дода шудааст. Адабиёти истифодашуда ба омӯзиши мавзуи мазкур ва масъалаҳои баррасигардида робитаи бевосита доранд. Диссертатсия аз рӯи мазмуну мундариҷа ба ихтисоси интиҳобгардида мувофиқат менамояд.

Дар маҷмӯъ, диссертатсияи Раҳимзода Ф.М. дар мавзуи «Хусусиятҳои фаъолияти акторҳои асосии идоракунии сиёсӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон», ки барои дарёфти дараҷаи илмӣ номзади илмҳои сиёсӣ аз рӯи ихтисоси 23.00.02 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ пешбини гардидааст, дар сатҳи баланди илмӣ ба анҷом расида, ба талаботи пешбиниамудаи бандҳои 31 ва 33-и Тартиби додани дараҷаҳои илмӣ, ки бо қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 30 июни соли 2021, №267 (бо тағйиру иловаҳо бо Қарори Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 26 июни соли 2023 №295) тасдиқ гардидааст, мувофиқ мебошад. Диссертатсияи мазкур таҳқиқоти мукамал ва мустақилона анҷомёфта ба шумор рафта, муаллифи он сазовори дарёфти дараҷаи илмӣ доктори фалсафа (PhD) - доктор аз рӯи ихтисоси 6D050200 - Сиёсатшиносӣ (6D050202 – Ниҳодҳо, равандҳо ва технологияҳои сиёсӣ) мебошад.

Муқарризи расмӣ:

Доктори илмҳои сиёсӣ,
дотсент, ректори МДТ "Донишгоҳи
давлатии Хоруғ ба номи Моёншо
Назаршоев"

Комилбек Амид Ёрбек

Имзои А.Ё. Комилбекро тасдиқ менамоям,
Сардори раёсати кадрҳо, коргузори ва
корҳои махсуси Донишгоҳи давлатии Хоруғ
ба номи Моёншо Назаршоев

Н.С. Саидрахмонов

« 14 » « 11 » 2025